

УДК 330.145:631.115

Рубай О.В.

Львівський національний аграрний університет

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В статті проаналізовано сучасний стан забезпеченості сільськогосподарських підприємств Жовківського району оборотними засобами та економічну ефективність їх використання, запропоновано шляхи підвищення ефективності використання оборотних засобів.

Ключові слова: оборотні засоби, ефективність, забезпеченість, формування оборотних засобів, оптимальне співвідношення.

Rubay O.

INCREASE USE OF WORKING FARM ENTERPRISES

In article the analysis of a modern condition of security of the agricultural enterprises of the Govkva area by turnaround means and economic efficiency of their use, and also a way of increase of efficiency of use of turnaround means are investigated.

Key words: turnaround means, a efficiency, security, formation of turnaround means, an optimum parity.

Рубай О.В.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОБОРОТНЫХ СРЕДСТВ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье проанализировано современное состояние обеспеченности сельскохозяйственных предприятий Жовковского района оборотными средствами и экономическая эффективность их использования, предложены пути повышения эффективности использования оборотных средств.

Ключевые слова: оборотные средства, эффективность, обеспеченность, формирование оборотных средств, оптимальное соотношение.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємствами є однією з важливих проблем подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва в сучасних умовах господарювання. Серед виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств, що визначають розвиток

їх економічної діяльності, одне з основних місць займають оборотні засоби. Головне призначення яких – забезпечення безперервності процесу виробництва й реалізації продукції, повноти і вчасного фінансування підприємницької діяльності за мінімальних витрат коштів та товарно-матеріальних цінностей. Тому актуальним сьогодні є пошук напрямів покращення формування та ефективного використання оборотних активів з метою забезпечення достатнього рівня платоспроможності, ліквідності і прибутковості сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питанням теорії і практики формування та ефективного використання оборотних засобів, управління ними присвячені праці В.Г.Андрійчука, М.Я.Дем'яненко, Л.А.Демчук, Л.П.Деркач, Ю.Г.Мусяка, Г.М.Підлісецький, Д.В.Полозенко, І.Ф.Стефанів та інші. Проте низка питань, пов'язаних із пошуком шляхів раціонального формування та підвищення ефективності їх використання в сучасних умовах господарювання, залишаються актуальними і потребують розв'язання.

Цілі статті. Метою статті є пошук напрямів щодо підвищення ефективності використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Становлення та розвиток ринкової економіки дозволило господарствам самостійно формувати і розпоряджатися своїми оборотними ресурсами. Від того, як будуть вирішені питання формування оборотних коштів, їх поповнення та раціональне використання, буде залежати можливість роботи підприємств в умовах ринку.

Одна з характерних рис функціонування оборотних засобів у сільському господарстві полягає в тому, що ефективність їх використання значною мірою пов'язана з інтенсивністю їх вкладення на одиницю земельної площі, що слід враховувати при аналізі забезпеченості сільськогосподарських підприємств оборотними засобами.

Структура та обсяги сформованих оборотних засобів сільськогосподарських підприємств Жовківського району Львівської області за досліджуваний період свідчить про випереджаюче їх накопичення у сфері обігу порівняно із сферою виробництва (табл. 1).

Таблиця 1

Забезпеченість сільськогосподарських підприємств
Жовківського району Львівської області оборотними засобами*

Склад оборотних засобів	роки		Відхилення (+,-)
	2009	2010	
Оборотні засоби, всього, тисгрн	62488	65328	2840
У сфері виробництва			
на 1 га с.-г. угідь, грн	3,12	3,23	0,11
питома вага, %	48,4	41,1	7,3
тривалість обороту в днях	218	210	-18
У сфері обігу			
на 1 га с.-г. угідь, грн	3,33	4,63	1,3
питома вага, %	51,6	58,9	7,3
тривалість обороту в днях	233	302	69

* Джерело: Зведена річна фінансова звітність сільськогосподарських підприємств Жовківського району Львівської області

Збільшення приросту виробничих оборотних засобів у розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь у 2010 р. порівняно з 2009 р. становило 3,5%, то оборотних засобів сфери обігу приріст становив – 39,0%. Починаючи з 2009 р. частка оборотних засобів сфери обігу перевищує 50,0%.

Збільшення оборотних засобів у сфері обігу носить негативний характер, оскільки, це може призвести до погіршення фінансового стану підприємств, ускладнює взаєморозрахунки між підприємствами та уповільнення тривалості їх обороту. В середньому за досліджуваний період тривалість обороту виробничих запасів дещо прискорила (на 18 днів), а засобів, авансованих у сферу обігу уповільнилась на 69 днів. Це підтверджує порушення фінансової дисципліни, договірних умов, пов'язаних з оплатою за реалізовану продукцію, виконані роботи і надані послуги, призводить до необґрунтованого залучення кредиторської заборгованості як альтернативного джерела формування оборотних засобів.

Ефективність використання оборотних засобів на сільськогосподарському підприємстві має важливе значення. Це пояснюється тим, що тривалість обороту основних і оборотних засобів суттєво відрізняється через принципові відмінності за характером участі у виробничому процесі основних та оборотних засобів. Зростання ефективності означає збільшення ефекту на одиницю витрат, що дозволяє при наявних ресурсах виробляти більше продукції. Це дуже важливо для підприємства у зв'язку

із постійним в останні роки зростанням цін на матеріально-технічні ресурси для сільського господарства [1, с. 8]

Для більш детального аналізу визначимо показники ефективності використання окремих видів оборотних засобів (табл. 2).

Таблиця 2

Показники економічної ефективності використання окремих видів оборотних засобів у сільськогосподарських підприємствах Жовківського району Львівської області

Види оборотних засобів	2009 р.		2010 р.	
	Коефіцієнт ефективності	Тривалість обороту, дні	Коефіцієнт ефективності	Тривалість обороту, дні
1	2	3	4	5
Виробничі запаси	0,58	86,9	0,78	71,7
Поточні біологічні активи	0,40	126,1	0,64	87,1

Продовж. табл. 2

1	2	3	4	5
Незавершене виробництво	1,08	46,4	1,01	55,3
Витрати майбутніх періодів	1490,63	0,03	7,39	7,5
Готова продукція	0,88	56,9	1,34	41,6
Розрахунки з дебіторами	0,25	199,0	0,32	172,1
Грошові кошти	4,47	11,2	1,17	47,4
Інші оборотні активи	9,48	5,3	13,03	4,3
Оборотні засоби в цілому	0,09	530	0,11	479

*Джерело: Зведена річна фінансова звітність сільськогосподарських підприємств Жовківського району Львівської області

Так, у 2010 р. ефективність використання виробничих запасів та поточних біологічних активів збільшилася порівняно з 2009 р. Слід відмітити низьку оборотність готової продукції та оборотних активів в цілому. Це можна пояснити тим, що темпи приросту їх середньорічних залишків більші порівняно з темпом приросту річного обороту. Спостерігається зниження ефективності використання оборотних засобів авансованих в незавершене виробництво. Взагалі, можна зробити висновок, що ефективність використання оборотних засобів в сфері виробництва за останні роки має тенденцію до покращення.

У сфері обігу спостерігається негативна тенденція показників оборотності. Потрібно звернути увагу на низьку ефективність

використання грошових коштів, тривалість обороту яких за останні роки зросла з 11 днів до 47 днів. Що свідчить про недостатність коштів на сільськогосподарських підприємствах.

Формування і раціональне використання оборотних засобів здійснюється в процесі фінансової діяльності підприємств, в результаті якої постійно відбуваються зміни в розмірах і структурі оборотних засобів, що фінансуються з внутрішніх і зовнішніх джерел. Різноманітність чинників макро- і мікросередовища підприємства, їх динамічність вимагають безперервного впливу на оборотні активи з метою ефективного використання і покращення фінансового стану сільськогосподарських підприємств.

Забезпечення ефективності використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах господарювання потребує суттєвого вдосконалення управління процесами забезпечення і використання оборотних засобів, раціонального співвідношення між основними та оборотними засобами, оптимізації обсягів і складу виробничих запасів, та покращення економічних відносин.

Для досягнення мети, управління оборотними активами повинно вирішувати наступні задачі: формування необхідного обсягу та складу оборотних активів; ефективне використання всіх складових оборотних активів; раціоналізацію та оптимізацію структури джерел їх фінансування; аналіз і контроль запасів [2, с. 113].

Розміри основних та оборотних засобів залежать від обсягу і характеру виробництва, швидкості обігу оборотних засобів, а їх співвідношення – від напрямку господарювання, ступеня спеціалізації та інтенсифікації. На даному етапі питанням раціонального співвідношення основних і оборотних засобів не приділяється певна увага як в теоретичних дослідженнях, так і в практичному застосуванні. Практикам не пропонуються нормативи раціонального співвідношення основних і оборотних засобів для використання в сільськогосподарських підприємствах [1, с. 11].

Сьогодні вимагає прийняття рішень, що стосуються обсягів всіх складових оборотних активів та пропорцій між ними, необхідних для безперервності діяльності підприємства та забезпечення достатнього рівня його ліквідності і платоспроможності. Грошових коштів у сільськогосподарських підприємств має бути достатньо для забезпечення поточних зобов'язань. Надлишки доцільно вкладати в інші ліквідні активи. Обсяги запасів покликані забезпечувати безперервний процес виробництва і не створювати надмірні залишки. Обсяги дебіторської заборгованості повинні забезпечувати зростання обсягів реалізації

підприємства та не повинні відволікати оборотні активи з господарського обігу, що призводить до втрати вигоди підприємства[3, с. 40].

Для правильної та своєчасної організації виробничого процесу в сільськогосподарських підприємствах доцільно було б посилити роль районної дорадчої служби, щодо надання консультацій з окремих питань раціонального формування оборотних засобів та пошуку джерел їх фінансування, а також створити регіональні ринки товарно-матеріальних цінностей для своєчасного поповнення виробничих запасів сільськогосподарських підприємств різних форм власності. Дані взаємовідносини між суб'єктами ринку варто здійснювати на договірній основі, що матиме позитивний вплив на захищеність підприємств та організацій.

Висновки. Таким чином, від правильного формування оборотних активів сфери виробництва та сфери обігу, від оптимального їх співвідношення, залежать результати виробничої і фінансової діяльності, а отже, фінансовий стан підприємства. За останні роки в сільськогосподарських підприємствах намітилася чітка тенденція до збільшення питомої ваги вартості оборотних засобів, задіяних у сфері обігу, та скорочення у сфері виробництва.

Раціональне використання оборотних засобів – один із найважливіших чинників стабілізації економіки, а покращення їх використання – необхідна передумова економічного зростання.

1. Безп'ята І.В. Підвищення ефективного використання оборотних засобів у приватних та приватно-орендних сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.07.02 / І.В.Безп'ята. – Миколаїв, 2007. – 22 с
- 2.Партин Г.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Г.О.Партин, Н.Є.Селюченко – Львів: В-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 332 с.
3. Бондаренко О.С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств / О.С.Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2008. – №4. – 40 с.